

СХІДНЕ МІЖОБЛАСНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМІТЕТУ УКРАЇНИ

РЕКОМЕНДАЦІЇ

АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ СХІДНОГО МІЖОБЛАСНОГО
ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ВІДДІЛЕННЯ

від 13 жовтня 2021 р.

№ 70/25-рп/к

м. Харків

КОМУНАЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВУ
«ВОДОГРАЙ» БЕСАРАБІВСЬКОЇ
СЕЛЬСЬКОЇ РАДИ

*64053, Харківська обл., Кегичівський р-н,
село Бесарабівка, вулиця Шкільна, будинок 30*

Про припинення дій, які
містять ознаки порушення законодавства
про захист економічної конкуренції

В ході здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, на підставі подання першого відділу досліджень і розслідувань Східного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України від 01.06.2020 № 171 про початок розгляду справи за ознаками вчинення КОМУНАЛЬНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ «ВОДОГРАЙ» БЕСАРАБІВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ (надалі – КП «ВОДОГРАЙ») порушення законодавства про захист економічної конкуренції, адміністративною колегією територіального відділення прийнято розпорядження від 16.06.2020 № 70/78 – рп/к про початок розгляду справи № 1/02-73-20 (надалі - Справа).

В ході розгляду Справи встановлено наступне.

КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО "ВОДОГРАЙ" БЕСАРАБІВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ є юридичною особою, засноване Бесарабівською сільською радою, зареєстроване 18.10.2016 за № 14611020000000375. Місцезнаходження КП «ВОДОГРАЙ»: 64053, Харківська обл., Кегичівський р-н, село Бесарабівка, ВУЛИЦЯ ШКІЛЬНА, будинок 30, ідентифікаційний код юридичної особи – 40899372.

Відповідно до статуту КП «ВОДОГРАЙ», затвердженого рішенням сесії

VII скликання Бесарабівської сільської ради від 05.10.2016 № 64-X, предметом діяльності підприємства є:

- здійснює експлуатацію сільських водогонів і справляє плату за воду використану споживачами, згідно норм використання і розроблених тарифів;

Згідно зі Статутом КП «ВОДОГРАЙ» є юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатку із своїм найменуванням та ідентифікаційним кодом, штампи, бланки зі своїм найменуванням..

Відповідно до інформації, розміщеної на офіційному сайті <https://usr.minjust.gov.ua> Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, основним видом діяльності КП «ВОДОГРАЙ» є забір, очищення та постачання води (код за КВЕД 36.00).

У розумінні абзацу дванадцятого статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» КП «ВОДОГРАЙ» є суб'єктом господарювання.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про природні монополії» природна монополія – стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги).

Згідно з статтею 5 Закону України «Про природні монополії» відповідно до цього Закону регулюється діяльність суб'єктів природних монополій у сфері, зокрема, централізованого водопостачання.

Отже, КП «ВОДОГРАЙ» у розумінні статті 1 Закону України «Про природні монополії» є суб'єктом природних монополій.

Відповідно до Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 05.03.2002 № 49-р, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України від 01.04.2002 № 317/6605 (надалі – Методика), з урахуванням пункту 2.2 Методики, встановлено наступне.

Об'єктами аналізу є:

- послуги з централізованого водопостачання;
- КП «ВОДОГРАЙ» - суб'єкт господарювання, який надає послуги з централізованого водопостачання.

Споживачами послуг є фізичні та юридичні особи, які отримують або мають намір отримати послуги з централізованого водопостачання.

Згідно з Методикою товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.

Абзацом двадцять п'ятим статті 1 Закон України «Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення» визначено, що централізоване питне водопостачання – господарська діяльність із забезпечення споживачів питною водою за допомогою комплексу об'єктів, споруд, розподільних водопровідних мереж, пов'язаних єдиним технологічним процесом виробництва та транспортування питної води.

Згідно з пунктом 1 Правил надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.2005 № 630 (надалі – Правила № 630), Правила № 630 регулюють відносини між суб'єктом господарювання, предметом діяльності якого є надання житлово-комунальних послуг, і фізичною та юридичною особою, яка отримує або має намір отримувати послуги з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення.

Відповідно до пункту 2 Правил № 630:

- централізоване постачання холодної та гарячої води - послуга, спрямована на задоволення потреб споживача у холодній та гарячій воді, яка надається виконавцем з використанням внутрішньобудинкових систем холодного та гарячого водопостачання;

Згідно з Методикою товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.

Централізоване водопостачання є послугою, яка не має замінників. Внаслідок технологічних особливостей централізованого водопостачання конкуренція на зазначеному ринку відсутня.

Послуги з централізованого водопостачання в розумінні абзацу тринадцятого статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» є товаром.

Таким чином, товарними межами ринку є послуги з централізованого водопостачання.

Відповідно до вимог Методики територіальні (географічні) межі ринку визначаються шляхом установаження мінімальної території, за межами якої з точки зору споживача придбання товарів є неможливим або недоцільним.

КП «ВОДОГРАЙ» листом від 20.04.2021 №13 (вх. від 22.04.2021 №2082) (надалі – Лист) зазначило, що надає послуги з централізованого водопостачання на території сіл Бесарабівка та Коханівка Кегичівського району Харківської області.

Отже, територіальними (географічними) межами ринку послуг з централізованого водопостачання є територія сіл Бесарабівка та Коханівка Кегичівського району Харківської області, на якій розташовані мережі, що перебувають у власності та/або користуванні КП «ВОДОГРАЙ».

Відповідно до Методики часові межі ринку визначаються як проміжок часу, протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями (постачальниками, виробниками) і споживачами утворює ринок із сталою структурою.

Часовими межами ринку послуг з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення визначено період: 2017-2020 роки, січень-вересень 2021 року.

Враховуючи викладене, відповідно до частини першої статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» КП «ВОДОГРАЙ» має ознаки монопольного (домінуючого) становища на ринку послуг з централізованого водопостачання в межах території сіл Бесарабівка та Коханівка Кегичівського району Харківської області, на якій розташовані мережі, що перебувають у власності та/або користуванні КП «ВОДОГРАЙ», оскільки на цьому ринку у нього немає жодного конкурента.

У ході дослідження ринку послуг з централізованого водопостачання встановлено, що КП «ВОДОГРАЙ» завищує розмір пені у разі несвоєчасного здійснення платежів за послуги з централізованого водопостачання, здійснює відключення від систем централізованого водопостачання при наданні недостовірних даних про чисельність населення та кількість худоби з повторним платним підключенням (100 грн.) та здійснює відключення від систем централізованого водопостачання за використання питної води безпосередньо із водомережі для поливу присадибних ділянок із повторним платним підключенням (300 грн.).

Відповідно до статті 1 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» №1875-IV (в редакції від 26.11.2016), що був чинним на момент заключення договору, житлово-комунальні послуги - результат господарської діяльності, спрямованої на забезпечення умов проживання та перебування осіб у жилих і нежилих приміщеннях, будинках і спорудах, комплексах будинків і споруд відповідно до нормативів, норм, стандартів, порядків і правил.

Згідно з пунктом 10 частини третьої статті 20 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» №1875-IV, споживач зобов'язаний у разі несвоєчасного здійснення платежів за житлово-комунальні послуги сплачувати пеню у встановлених законом чи договором розмірах.

Відповідно до пункту 23 Правила №630 за несвоєчасну оплату послуг споживач сплачує пеню в установлених законом та договором розмірах.

В той же час, відповідно до абзацу третього частини другої статті 231 Господарського кодексу України за порушення строків виконання зобов'язання стягується пеня у розмірі 0,1 відсотка вартості товарів (робіт, послуг), з яких допущено прострочення виконання за кожний день прострочення.

З 01.05.2019 введено в дію новий Закон України «Про житлово-комунальні послуги» 2189-VIII.

Згідно із пунктом 2 частини першої Закону України «Про житлово-комунальні послуги» 2189-VIII визначено, що послуга з централізованого водопостачання є комунальною послугою.

Частиною першою статті 12 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» 2189-VIII визначено, що надання житлово-комунальних послуг здійснюється виключено на договірних засадах.

Відповідно до частини першої статті 26 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» № 2189-VIII у разі несвоєчасного здійснення платежів за житлово-комунальні послуги споживач зобов'язаний сплатити пеню в розмірі, встановленому в договорі, але не вище 0,01 відсотка суми боргу за кожен день прострочення. Загальний розмір сплаченої пені не може перевищувати 100 відсотків загальної суми боргу.

Згідно з частиною другою статті 12 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» № 2189-VIII договори про надання житлово-комунальних послуг укладаються відповідно до типових або примірних договорів, затверджених Кабінетом Міністрів України або іншими уповноваженими законом державними органами відповідно до закону. Такі договори можуть затверджуватись окремо для різних моделей організації договірних відносин (індивідуальний договір та колективний договір про надання комунальних послуг) та для різних категорій споживачів (індивідуальний споживач, колективний споживач)

Відповідно до пункту 3 Розділу VI Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про житлово-комунальні послуги» № 2189-VIII договори про надання комунальних послуг, укладені до введення в дію цього Закону, зберігають чинність на умовах, визначених такими договорами, до дати набрання чинності договорами про надання відповідних комунальних послуг, укладеними за правилами, визначеними цим Законом.

Згідно до частини четвертої статті 23 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» № 2189-VIII послуга з централізованого водопостачання надається згідно з умовами договору, що укладається з урахуванням особливостей, визначених цим Законом, та вимогами правил надання послуг з централізованого водопостачання, що затверджуються Кабінетом Міністрів України, якщо інше не передбачено законом.

Відповідно до пункту 10 частини другої статті 7 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» № 2189-VIII індивідуальний споживач зобов'язаний у разі несвоєчасного здійснення платежів за житлово-комунальні послуги сплачувати пеню в розмірах, установлених законом або договорами про надання житлово-комунальних послуг.

КП «ВОДОГРАЙ» листом від 20.04.2021 №13 (вх. від 22.04.2021 №2082) надало копію чинного договору про надання послуг з централізованого водопостачання, що має назву «Договір між постачальником і споживачем на відпуск води з комунальної водомережі» від 24.11.2017 №113 (Надалі – Договір).

Окрім цього, КП «ВОДОГРАЙ» листом від 20.04.2020 №13 (вх. від 22.04.2021 №2082/1) надало копії ще 10 чинних договорів, оглядом яких встановлено, що це єдина форма для всіх споживачів.

За інформацією Бесарабівської сільської ради, наданою листом від 15.05.2020 № 02-19/344 (вх. Від 19.05.2020 № 2559) форма договору між постачальником і споживачем на відпуск води з комунальної водомережі погоджена пунктом 3 рішення Бесарабівської сільської ради від 18.10.2016 №22 «Про погодження КП «ВОДОГРАЙ» калькуляції на водопостачання».

Аналізом вказаної форми договору встановлено, що КП «ВОДОГРАЙ» включено до договору про надання послуг з централізованого водопостачання пункти, не передбачені чинним законодавством.

Так, пунктом 3 розділу «Права та обов'язки постачальника» Договору передбачено: *«Постачальник має право в разі заборгованості споживача за надані послуги за 1й місяць нараховувати пеню в розмірі 1% за кожен прострочений день, а 2 місяці відключати від водомережі за рішення VI сесії VII скликання від 14.11.2016 року Бесарабівської сільської ради»* (мова оригіналу).

Таким чином, КП «ВОДОГРАЙ» у договорах встановило завищений розмір пені за несвоєчасну сплату комунальних послуг, а саме 1% за кожен день прострочення, замість 0,1 %, а починаючи з 01.05.2019 – 0,01% за кожен день просрочення.

Окрім того, абзацом другим пункту 1 розділу «Права та обов'язки споживача» Договору між постачальником і споживачем на відпуск води з

комунальної водомережі передбачено: *«Споживачі, які не мають прибору обліку, сплачують за надані послуги за подвійним лімітом відповідно нормам:*

Населення, 160 літрів на добу

КРС, 115 літрів на добу

Телята до 6 міс, 22 літри на добу

Свині, 75 літрів на добу

Птиця, 1 літр на добу.

Чисельність населення і кількість худоби записується зі слів споживача. За виявлення недостовірності даних, вказаних в пункті 1, проводиться відключення від мережі водопостачання. Повторне підключення 100 грн.» (мова оригіналу).

Також, пунктом 3 розділу «Права та обов'язки споживача» Договору передбачено: *«Використання питної води безпосередньо із водомережі для поливу присадибних ділянок забороняється. За порушення вимог чинного законодавства передбачене відключення від водомережі. Повторне підключення – 300 грн.» (мова оригіналу).*

Проте, частиною четвертою статті 26 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» визначено, що виконавець комунальної послуги (крім послуг з постачання та розподілу електричної енергії та природного газу) має право обмежити (припинити) надання відповідної комунальної послуги її споживачу незалежно від обраної моделі організації договірних відносин у разі непогашення в повному обсязі заборгованості за спожиті комунальні послуги протягом 30 днів з дня отримання споживачем попередження від виконавця. Таке попередження надсилається споживачу не раніше наступного робочого дня після спливу граничного строку оплати комунальної послуги, визначеного законодавством та/або договором про надання відповідної комунальної послуги.

Таким чином, КП «ВОДОГРАЙ» встановлює власні умови обмеження (припинення) надання послуги з централізованого водопостачання у вигляді відключення від систем централізованого водопостачання при наданні недостовірних даних про чисельність населення та кількість худоби, при тому, що чинним законодавством передбачено обмеження (припинення) надання послуги з централізованого водопостачання лише у разі непогашення в повному обсязі заборгованості за спожиті комунальні послуги та за використання питної води безпосередньо із водомережі для поливу присадибних ділянок, що не передбачено чинним законодавством.

В ході розгляду справи КП «ВОДОГРАЙ» листом від 07.09.2021 № 54 повідомило, що зміни до форми договору між постачальником і споживачем на відпуск води з комунальної водомережі не вносились.

Отже, Договори у зазначеній редакції наразі є чинними.

Для споживачів послуги з централізованого водопостачання та централізованого водовідведення, що надаються КП «ВОДОГРАЙ», відсутня альтернатива отримання послуги з прийняття на абонентський облік засобів обліку холодної води від інших суб'єктів господарювання, незалежно від місця їх розташування. За умов існування конкуренції на ринку споживач мав би можливість обрати виконавця цієї послуги, який би запропонував більш привабливі умови отримання послуги.

Дії КП «ВОДОГРАЙ» по завищенню розміру пені у разі несвоєчасного здійснення платежів за послуги з централізованого водопостачання та встановленню власних умов обмеження (припинення) надання послуги з централізованого водопостачання є безпідставними та такими, що можуть ущемлювати інтереси споживачів. Таким чином, споживач для отримання послуг з централізованого водопостачання зазнає додаткових витрат, у вигляді завищеного розміру пені у разі несвоєчасного здійснення платежів з централізованого водопостачання та плати за повторне підключення в розмірі 100 грн. і 300 грн. При цьому, у разі, якщо споживач відмовляється від виконання незаконних вимог Підприємства, передбачених договором, він позбавляється можливості користуватися послугою з централізованого водопостачання.

Такі дії КП «ВОДОГРАЙ» були б неможливі за умов існування значної конкуренції на ринку послуг з централізованого водопостачання, адже в такому випадку споживачі мали б можливість обирати між кількома виконавцями, і у разі ущемлення їх інтересів могли б обрати іншого виконавця таких послуг.

Дії КП «ВОДОГРАЙ», які полягають у завищенні розміру пені у разі несвоєчасного здійснення платежів за послуги з централізованого водопостачання та встановленні власних умов обмеження (припинення) надання послуги з централізованого водопостачання, стали можливими через відсутність ефективного функціонування ринкового механізму із значною конкуренцією на ринку послуг з централізованого водопостачання.

В той час, коли КП «ВОДОГРАЙ» є єдиним надавачем послуг з централізованого водопостачання, стосунків з яким неможливо уникнути, його експлуатуюча поведінка завдає шкоду інтересам споживачів, слабка позиція яких використовується на власну користь через відсутність альтернативних джерел отримання послуг з централізованого водопостачання.

Відповідно до частини першої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку є дії чи бездіяльність суб'єкта господарювання, який займає монопольне (домінуюче) становище на ринку, що призвели або можуть

призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, або ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання чи споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

Згідно з частиною третьою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку забороняється і тягне за собою відповідальність згідно з законом.

Враховуючи наведене, дії КП «ВОДОГРАЙ», які полягають у завищенні розміру пені у разі несвоєчасного здійснення платежів за послуги з централізованого водопостачання та встановленню власних умови обмеження (припинення) надання послуги з централізованого водопостачання, містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку, що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку централізованого водопостачання та централізованого водовідведення.

Враховуючи зазначене та керуючись пунктом 10 частини п'ятої статті 14 Закону України "Про Антимонопольний комітет України", частиною першою статті 46 Закону України "Про захист економічної конкуренції", підпунктом 13 частини першої пункту 3 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23.02.2001 № 32-р, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30.03.2001 за № 291/5482 (зі змінами), адміністративна колегія Східного міжобласного територіального відділення Антимонопольного комітету України надає **КП «ВОДОГРАЙ»** такі

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Припинити дії, які полягають у завищенні розміру пені у разі несвоєчасного здійснення платежів за послуги з централізованого водопостачання та встановленні власних умови обмеження (припинення) надання послуги з централізованого водопостачання, та містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку, що можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку централізованого водопостачання, усунення причин виникнення цього порушення і умов, що йому сприяють.

Про виконання рекомендацій повідомити територіальне відділення в 2-місячний строк з дня їх отримання із наданням копій підтверджуючих документів.

Звертаємо увагу, що згідно з частиною другою статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» рекомендації органів Антимонопольного комітету України підлягають обов'язковому розгляду органами чи особами, яким вони надані.

Крім того, відповідно до частини третьої статті 46 вищезазначеного Закону, за умови виконання положень рекомендацій у разі, якщо порушення не призвело до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції, не завдало значних збитків окремим особам чи суспільству та вжито відповідних заходів для усунення наслідків порушення, провадження у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції **закривається**.

Голова колегії

Юрій ГЛАДИК